

TILSIM

ROBERTO BOLAÑO

2. BASKI
Çeviri: ZEYNEP HEYZEN ATEŞ

♥ can
modern

ROBERTO BOLAÑO
TILSIM

Can Modern

Tılsım, Roberto Bolaño

İspanyolca aslından çeviren: Zeynep Heyzen Ateş

Amuleto

© 1999, Roberto Bolaño

© 2017, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2017

2. basım: Eylül 2023, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Emrah İmre

Düzeltili: Burçak Başpınar

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık
San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-3589-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ROBERTO BOLAÑO
TILSIM

ROMAN

İspanyolca aslından çeviren

Zeynep Heyzen Ateş

Roberto Bolaño'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Lümpen Roman, 2016

Mösyö Pain, 2017

Uzak Yıldız, 2017

Katil Orospular, 2017

Vahşi Hafiyeler, 2019

Gerçek Bir Polisin Çilesi, 2020

2666, 2021

Katlanılmaz Sığirtmaç, 2022

Amerika Kıtasında Nazi Edebiyatı, 2023

ROBERTO BOLAÑO, 1953'te Şili'de doğdu. Çocukluğunu Şili'de, ilköğrenliğini Meksika'da geçiren Roberto Bolaño yirmili yaşlarda Avrupa'ya giderek Katalonya'ya yerleşti. Geçimini beçilik, mevsimlik işçilik, bulaşıkçılık gibi işlerden sağlarken bir yandan da şiirler ve romanlar kaleme aldı. İlk çocuğunun dünyaya gelmesinin ardından gelirini artırmak amacıyla düzyazıya ağırlık vermeye başladı. *Vahşi Hafiyeler* (1998) romanıyla Rómulo Gallegos ve Herralde ödülleri başta olmak üzere birçok ödül kazanmasıyla Latin Amerika edebiyatının Boom kuşağından beri en önemli romancısı olarak gösterildi, eserleri birçok dile çevrildi. 2003'te Barcelona'da öldü.

ZEYNEP HEYZEN ATEŞ, 1980 yılında İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi mezunu. İstanbul Üniversitesi Dramaturji lisans öğreniminin ardından Lodz Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı. Roberto Bolaño çevirilerinin yanı sıra Neil Gaiman, J.K. Rowling, Stephen King, Toni Morrison gibi ünlü yazarların eserlerini dilimize kazandırdı.

Mario Santiago Papasquiaro'ya...

(México, 1953-1998)

Zavallı bizler yardım dilemek istiyorduk fakat
imdadımıza koşacak kimse yoktu.

Petronius

1

Bu bir korku hikâyesi. Bir tür polisiye, Fransızların “kara roman” dedikleri türden, hatta bir dehşet hikâyesi. Ama öyle görünmeyecek gözüne, çünkü bu hikâyenin anlatıcısı benim. Benim tarafımdan aktarıldığı için, öyle olduğunu fark etmeyeceksin. Oysa bu, özünde korkunç bir suçun hikâyesi.

Tüm Meksikalıların dostuyumdur. Hatta diyebilirim ki: Ben Meksika şiirinin anasıyım, ama öyle demem daha iyi. Bütün şairleri tanırım, bütün şairler de beni tanır. Yani şöyle bir iddiada bulunabilirim: Ben Meksika şiirinin anasıyım ve yüzyıllardır bir cereyandır gidiyor... Ama iyisi mi böyle de söylemeyeyim. Arturito Belano’yu daha on yedi yaşında, tiyatro oyunları ve şiirler yazan utangaç bir gençken, içki içmesini dahi bilmediği zamanlardan beri tanıdığımı söyleyebilirim, ama bu bile son derece yüzeysel bir bilgi olur ve bana bütün yüzeyselliklerden kaçınıp doğrudan hikâyeye girmem öğretili. (Kızgın çelik ve kırbaçla öğrettiler bunu bana.)

Velhasıl bu hikâyeye başlarken söyleyebileceğim tek bir şey var.

Adım.

Adım Auxilio Lacouture ve Uruguaylıyım, Montevideo’dan geliyorum, ama nostaljiye kapıldığım, içimin

sıla hasretiyle dolduğu zamanlarda *Charrúa* olduğumu söylerim ki üç aşağı beş yukarı aynı şeydir. Ama tam da aynı şey değildir ve bu durum Meksikalıların da diğer Latin Amerikalıların da kafasını karıştırır.

Neyse, asıl mesele, günün birinde nedenini, nasılını, hatta zamanını tam olarak bilmeksizin Meksika'ya gelmiş olmam.

1967'ydi ya da belki 1965 veya 1962. México'ya yeni gelmiştim. Yeni gelmiştim diyorum ama artık hafızamda tarihlere yer yok, serüvenlerimin beni tam olarak nerelere götürdüğünü de hatırlamıyorum; tek bildiğim Meksika'ya geldiğim ve bir daha geri dönmediğim. Durun, hatırlamaya çalışacağım. Bir estetik cerrahın anesteziyle uyuttuğu hastanın derisini gerişi gibi, zamanı çekiştiririm. Şöyle bir düşünelim. Meksika'ya geldiğimde León Felipe hâlâ hayattaydı –ne muazzamdı o, gerçek bir tufan, tutabilene aşk olsun. Felipe 1968'de öldü. Meksika'ya geldiğimde Pedro Garfias hâlâ hayattaydı –ne muhteşem, ne melankolik adamdı o da. Don Pedro 1967'de öldü, demek ki 1967'den önce gelmişim. Öyleyse Meksika'ya 1965'te geldiğimi varsayabiliriz.

Meksika'ya 1965'te geldiğime kesinlikle inanıyorum (ama yanılıyor da olabilirim ve bu kesinlikle ilk yanılgım değildir) ve günler günler üstüne, saatler boyunca o iki İspanyol'un, dünyaya mal olmuş o iki beynin etrafında pervane oldum. Şiire olan tutkumdu beni harekete geçiren, İngiliz hemşireleri veya ağabeylerini örnek alan küçük kız çocuklarını aratmayacak türde sınırsız bir kendini adanmışlıktı. Onlar da benim gibi göçmendi, ama farklı nedenlerle gelmişlerdi –kimse beni Montevideo'dan sürmedi, bir gün şehirden ayrılmaya karar verip Buenos Aires'e gittim ve orada birkaç ay, belki bir yıl geçirdikten sonra yeniden yollara düştüm, çünkü daha o zamandan Meksika'nın kaderim olduğunu biliyordum, León Feli-

pe'nin Meksika'da yaşadığından haberim vardı ve her ne kadar Don Pedro Garfias'ın orada yaşadığına emin olmasam da içten içe öyle olduğunu hissediyordum. Belki beni seyahat etmeye zorlayan deliliğimdi. Neden olmasın, delilik kulağa pek de uzak gelmiyor. Belki de kültüre olan aşkımdı, elbette delilikle kültürü birbirinden ayırmak gerekmez illa, kültür bazen bir tür deliliktir, en olmadı deliliği de barındırır içinde. Belki sevgi yoksunluğu du beni seyahat etmeye iten veya sevgi aşırılığıydı. Belki delilikti.

Geri kalan hiçbir şey değilse de şu kadarı açık ve net: Meksika'ya 1965 yılında geldim ve León Felipe'nin Pedro Garfias'la paylaştığı dairenin kapısına dikildim, işte geldim, hizmetinizdeyim dedim onlara. Sanırım beni sevdi, sevilmeyecek biri değilimdir, bazen sıkıcı olduğum söylenir, ama sevilmeyecek biri olduğumu söyleyen çıkmadı hiç. İlk işim bir süpürge bulup dairelerini süpürmeye başlamaktı ve sonra camları sildim, ne zaman fırsat bulsam onlardan para isteyip alışverişlerini yapardım, hiç kaybetmedikleri o belirgin İspanyol aksanıyla, züppe bir melodisi olan o aksanla, z'leri vurgulayıp s'leri tıslatarak, s'leri olduğundan daha yalnız, daha duygusal kılan bir tonlamayla telaffuz ederek şöyle derlerdi bana: Bu kadar koşturmaca yeter Auxilio, bırak o kâğıtları be kadın, toz ve edebiyat her zaman kol koladır. Onlara bakar ve ne kadar haklı olduklarını düşünürdüm, toz ve edebiyat, ezeli ve ebedi birliktelik. O zamanlar bütün detaylara dikkat eden biri olduğumdan kafamda muhteşem, melankolik sahneler belirirdi, raflarda öylece duran kitapları ve dünyanın tozunun sinsi sinsi kütüphanelere girişini hayal ederdim, yavaş toz, ısrarcı toz, durdurulamaz toz ve derken bir gün kitapların toz için ne kadar kolay birer av olduklarını anladım (anladım ama kabullenmeyi reddettim), hortumları gördüğüm gündü,

anılarımın derinliklerine gömdüğüm o meydana toplanan toz bulutları havaya kalkmış México'ya ilerliyordu; benim boşluklarımdan doğan, çoğu kişi yok saysa da aslında herkesin içinde yaşadığını bildiğim o bulutlar, işte o bulutlar okuduğum ve okumayı planladığım kitaplar arasında ayırım yapmaksızın her şeyi tozla kapladı. Elden ne gelirdi: Süpürge ve toz bezleriyle sergilediğim kahramanca çabalara rağmen, tozdan hiçbir zaman kurtulamayacaktım, çünkü o, kitapların var olma veya varoluşu taklit etme biçimlerinin içselleşmiş bir parçasıydı.

Gördüğüm buydu. Sadece benim hissettiğim depresimin ortasında dururken bunu görüyordum. Derken gözlerimi açtım ve Meksika göğü karşımda belirdi. Meksika'dayım, diye düşündüm depresimin sarsıntıları geçtiğinde. İşte buradayım, diye düşünüyordum ve ben bunu düşünürken tozun kaçınılmaz var oluşuyla ilgili düşünceler kaybolup gitti. Pencereden gökyüzünü görüyordum ve sonra, México'dan gelen ışığı kesen duvarlara, İspanyol şairler ile ıslıl ıslıl kitaplarına kaydı gözlerim, şöyle dedim onlara: Don Pedro, León (gariptir ki ikisinden daha yaşlı ve daha saygın olana adıyla hitap ederken genç olana, belki de gözümü daha çok korkuttuğu için, Don Pedro demek zorunda hissediyordum kendimi), bırakın bununla ben ilgileneyim, siz işinize dönün, yazmayı sürdürün, görünmez bir kadın olduğumu varsayın, beni boş verin. O zaman bana gülerlerdi, daha doğrusu León Felipe bana gülerdi, ama doğruyu söylemek gerekirse gülüyor mu, öksürüyor mu, küfür mü ediyor anlamak güçtü, volkan gibi adamdı o; Don Pedro Garfias ise bana bakar ve sonra gözlerini kaçırıp bakışlarını (o hüznü bakışlarını) başka bir şeye dikerdi, bir vazoya ya da ne bileyim, kitaplarla dolu bir rafa (ne melankolik bakışları vardı) ve şöyle düşünürdüm: Şu vazonun veya baktığı kitap sırtlarının ne özelliği var, neden onu böyle-

sine hüzünlendiriyorlar? Bazen odadan çıktığında veya bana bakmayı kestiğinde meraklanır ve bahsi geçen vazoya veya kitaplara daha yakından bakardım. Şu sonuca vardığımı söyleyebilirim (ki varır varmaz reddettiğim bir sonuçtur bu): Cehennem veya cehennem değilse bile ona açılan gizli kapılardan biri, ilk bakışta son derece masum görünen o nesnelere gizliydi.

Bazen Don Pedro, vazosuna veya kitaplarına bakarken yakalardı beni ve, neye bakıyorsun Auxilio, diye sordardı, bense, ha, diye karşılık verirdim ona, ne, ve aptal numarasına yatardım ama bazen, sadece ve sadece bazen, ilk bakışta yersiz görünse bile, üzerine kafa yorulduğunda konuyla bağlantılı olduğu anlaşılacak türden bir soruyla karşılık verirdim sorusuna. Mesela, Don Pedro, bu vazo ne zamandır sizde, derdim. Onu size biri mi verdi? Sizin için özel bir anlamı mı var? Ve o öylece, ne söyleyeceğini bilemeyerek bana bakardı. Ya da, sıradan bir vazo işte, derdi. Ya da: Hayır, benim için özel bir anlamı yok. Öyleyse niçin ona cehenneme açılan bir kapıymış gibi bakıyorsunuz diye sorabileceğim zaman işte o andı. Hiç sormadım. Hı hı, hı hı gibisinden bir şeyler söyledim; ilk aylarda, Meksika'daki ilk aylarımda birilerinden kaptığım bir alışkanlıktı bu, ama dudaklarımdan kaç tane hı hı dökülürse dökülsün beynim çalışmaya devam ederdi ve bir keresinde, şimdi o günlere dönüp bakınca kendime gülüyorum, bir keresinde Pedrito Garfias'ın çalışma odasında tek başımayken hüzünlü bakışlarının hedefi olan vazoya bakmaya başladım ve şöyle düşündüm: Belki içinde çiçek olmadığındandır. Evde hiçbir zaman çiçek olmazdı ve vazoya yaklaşıp çeşitli açılardan onu inceledikten sonra (adım adım yaklaşıyordum ona, ama daireler çizdiğim, gözlemlediğim nesneye sarmal çizerek yaklaştığım da iddia edilebilirdi rahatlıkla) şöyle düşündüm: Elimi vazonun karanlık ağzından

içeri sokacağım. Aynen böyle düşündüm ve elimin havaya kalktığını, vücudumdan uzaklaştığını, vazunun karanlık ağzına, parlak dudaklarına yöneldiğini gördüm. Tam o anda şöyle dedi içimden bir ses: Hey, Auxilio, ne yaptığını sanıyorsun seni deli kadın, ve beni kurtaran bu oldu sanırım, çünkü kolum havada asılı kaldı, elim cehennem ağzına birkaç santim kala ölü bir balerin eli gibi olduğu yerde durdu. Sonrasında bana ne oldu hatırlamıyorum, ama ne olabileceğini ve olmadığını hatırlıyorum.

İnsan, riske girer. Doğruya doğru. Riske girer ve en beklenmedik anlarda kaderinin kurbanı olur.

Vazo olayının yaşandığı gün ağlamaya başladım. Ya da şöyle diyelim: Pek farkında olmasam da gözlerimden yaşlar akıyordu ve koltuğa, Don Pedro'nun odasındaki tek koltuğa oturmak zorunda kaldım, yoksa bayılacaktım. Gözümün karardığını hatırlıyorum, bacaklarım tutmaz oldu ve oturduğum anda korkunç titremeler sardı vücudumu, sanki bir tür kriz geçirmek üzereydim. En kötüsüye Pedrito Garfias'ın her an içeri girip beni o halde görebileceği düşüncesi idi. Vazoyu da bir türlü zihnimden atamıyordum; bakışlarımı kaçırdım, ama orada, odada olduğunu, rafta, gümüş kurbağanın, derisi Meksika'yı aydınlatan ayın tüm deliliğini emmiş gibi parlayan o kurbağanın yanında durduğunu biliyordum (o kadar da aptal değilim). Titremelerim geçmemişti, ama ayağa kalkıp yeniden vazunun yanına gittim, zannedersen onu elime almak ve yere atıp kırmak gibi son derece mantıklı bir amacım vardı, yeşil parkelere çarpıp parçalanışını görmek istiyordum. Bu sefer korkumun kaynağı olan nesneye daireler çizerek değil doğrudan yaklaştım, düz bir çizgi izledim, itiraf etmeliyim ki tereddütlü olmasına tereddütlüydü ama düzdü işte. En kısa yoldu. Vazoya birkaç adım kala yeniden durdum ve kendime şöyle dedim: Eğer cehennem orada değilse bile kâbuslar, kaybe-

dilmiş her şey, acı veren ve unutulması hayırlı olacak her şey orada.

Derken şöyle düşündüm: Pedrito Garfias vazoda neyin saklı olduğunu biliyor mu? Şairler, vazolarının dipsiz karanlığında neyin pusu kurduğundan haberdar mı? Biliyorlarsa onu yok etme görevini neden kendileri üstlenmiyorlar?

O gün başka hiçbir şey düşünemiyordum. Her zamankinden erken evden ayrılıp Chapultepec Ormanı'nda yürüyüşe çıktım. İnsanı rahatlatan, hoş bir yerdi. Ama ne kadar yürürsem yürüyeyim, etrafımı saran güzelliklere ne kadar hayran kalırsam kalayım, vazoyu ve Pedro Garfias'ın çalışma odasını ve kitaplarını ve onun bazen son derece zararsız bazen aşırı tehlikeli şeylere odaklanan hüzünlü bakışlarını düşünmekten kendimi alamıyordum. Gözlerim Maximiliano ve Carlota'nın sarayının duvarlarını veya Chapultepec Gölü'nün sularına yansımalarını düşürerek kalabalıklaşan ağaçları görüyordu, ama zihnimdeki tek görüntü, İspanyol şairin her şeyi kucaklayan bir hüzünle vazoya bakışıydı. Beni nasıl da öfkeliyordu bu. Daha doğrusu, başlangıçta öfkeliydim. Vazo konusunda neden bir şey yapmadığımı merak ediyordum. Neden şair iki adım atmaktan (oysa o iki-üç adımı atarken ne kadar zarif görünürdü kim bilir) ve vazoyu eline alıp yere fırlatmaktansa öylece oturup vazoya bakıyordu. Derken öfkem geçip gitti. Chapultepec Ormanı'nda (*kartpostalımsı Chapultepec* der Manuel Gutiérrez Nájera) esen rüzgârın burnumu okşayışının tadını çıkarır ve meseleyi yeniden düşünürken öfkem yavaş yavaş dindi ve yıllar içerisinde, Pedrito Garfias'ın zaten kendine düşen vazoları ve diğer gizemli objeleri paramparça ettiğini anlamaya başladım; iki kıtada sayısız vazo! Ben kimdim ki onu çalışma odasındaki vazoya teslim olmakla suçluyordum!

Bu bir korku hikâyesi. Bir tür polisiye. Fransızların "kara roman" dedikleri türden, hatta bir dehşet hikâyesi. Ama öyle görünmeyecek gözüne, çünkü bu hikâyenin anlatıcısı benim. Benim tarafımdan aktarıldığı için, öyle olduğunu fark etmeyeceksin. Oysa bu, özünde korkunç bir suçun hikâyesi.

1968 yılında, México'da, polis ve askerler üniversiteyi bastığında saklandığı tuvalet kabininden on küsur gün çıkmayan Uruguaylı Auxilio Lacouture'nin dudaklarından şiir gibi dökülen bir anlatı *Tılsım*. Roberto Bolaño, *Vahşi Hafiyeler*'den filizlendirdiği bu romanda, "Meksikalı şairlerin anası" Auxilio'nun hayatıyla hayallerini kesiştiriyor.

Tılsım, Latin Amerika'nın baskıcı rejimleri tarafından yaşamları örselenen nesillere bir ithaf niteliğinde.

#şiliedebiyatı #latinamerika #polisiye #baskı #suç #polis

